

МАШҰР
ЖӘНЕ
ИХСАН



▶▶ 6

ЕЛОРДАНЫҢ
МАРАФОНШЫ
ИМАМДАРЫ



▶▶ 8

№24 (150)
23.12.2025
СЕЙСЕНБІ

Мұнара

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ РУХАНИ-ТАНЫМДЫҚ ГАЗЕТІ



2025 жылдың жылжабар 150-нөмірі қолыңызға тиіп отыр, құрметті оқырман! Алты жыл бұрын ашылған «Мұнара» газеті осылайша 150-санын оқырманға ұсынды. Көп газеттің ашылып, қаржының кемдігінен қайта жабылып жатқан шағында, әлеуметтік желілердің алға озып, көп кісінің содан көз алмай кеткен уақытында газетіміздің айына екі рет шығып, оқырман қолына жетуі оңай іс емес.

150-нөмірі ЖАРЫҚ КӨРДІ

Оның үстіне бүгінгідей бағаның күн санап қарыштап бара жатқан уағында газет шығарып, оқырманға жеткізу де жеңіл болмай тұр. Алаштың алғашқы басылымдарының бірі «Қазақ» газетінің 1917 жылғы №244 санында: «...Қымбатшылық күннен күнге артса да газетіміздің бағасын көтер-

мей келе жатыр едік. Орысша болсын, мұсылманша болсын, газет-журнал, кітап біткеннің бөрінің бағасы екі есе артқаны мағлұм. Біз оларға еліктемесек те, қымбатшылық шыдатпады. Сондықтан «Қазақ» газетінің бағасын бірінші сентябрден бастап екі есе арттыдық», — деп жазған еді.

Осыдан бір ғасыр бұрынғы кейіпті біз де кидік. Газетті баспаханада бастыру, оны таратып, оқырман қолына жеткізу құны қымбаттамаса, азатын емес. Сол себепті газетіміздің 2026 жылғы мешіттер арқылы жазылу бағасын 1 жылға 3700 теңге етіп белгіледік. Ал «Қазпошта» арқылы жазылу бағасы 1 жылға 4781 теңге болды. Бағаның өскеніне қарамастан сүйікті газетімінен көз жазып қалмайын деп келер жылға жазылған оқырмандарымыздың саны аз емес екеніне көңіліміз күдіксіз сенеді.

Алаш арысы, ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлы: «Газет — халықтың көзі, құлағы һәм тілі. Адамға көз, құлақ, тіл қандай керек болса, халыққа газет сондай керек. Газеті жоқ жұрт басқа газеті бар жұрттардың қасында құлағы жоқ керең, тілі жоқ мылқау, көзі жоқ соқыр секілді», — десе, қазақтың казигі, қарымды қаламгер Ғұмар Қараш: «Газет — біздің басшымыз, газет — біздің достар алдында көркіміз. Газет — біздің білмегенімізді көрсететін ұстазымыз, газет — біздің қараңғыда жарық беріп, тура жолға салатын шамшырағымыз», — деп жазған болатын. Қазіргі уақытта да газеттің масс медидағы орны бөлек. Соның ішінде діннің насихатын көпшілікке дарытып отырған «Мұнара» газеті секілді салалық басылым елімізде санаулы ғана. Сондықтан, құрметті оқырман, өздеріңізден газетке колдау күтеміз. «Мұнараға» жазылыңыз, жазыңыз, газетпен бірге болыңыз. «Мұнарадан» шыққан үніміз жақсылықтың жаршысы болғай!

Редакциядан



АДАМЗАТТЫҢ ТАБИҒАТСЫЗ КҮНІ ЖОҚ...

Климаттың өзгеруі мен экологиялық қауіп-қатерлер — бүгінгі адамзаттың ғана емес, келер ұрпақтың тағдырын айқындайтын аса маңызды сын. Бұл құбылыстарды тек ғылыми тұрғыдан түсіндіру жеткіліксіз, себебі олардың түпкі мәні адамның рухани жауапкершілігімен тығыз байланысты.

▶▶ 3

ЕР БОЛАМ ДЕСЕҢ, ЕҢБЕКТІ СҮЙ!

«ТІРІ АДАМ ТІРШІЛІГІН ЖАСАЙДЫ» ДЕМЕКШІ, ӨМІРІМІЗДІҢ КЕМІ 3/1 БӨЛІГІ ЖҰМЫСТА, КӘСІП СОҢЫНДА НЕ НАН ТАУЫП ЖЕУ МАҚСАТЫНДА ӨТЕДІ. БІР ЖАҒЫНАН ҚАРАСАҢ ПЕНДЕ ШІРКІН СОЛ ТАМАҚ ТАБУДЫҢ, ТӘННІҢ ЖАҒДАЙЫН ЖАСАУДЫҢ СОҢЫНДА ЖҮРГЕН СИЯҚТЫ БОЛЫП КӨРІНЕДІ. АЛАЙДА АҚЫЛ КӨЗІМЕН ҮҢІЛСЕҢ, «ТАМАҚ ЖЕУ ҮШІН ӨМІР СҮРМЕЙМІЗ, ӨМІР СҮРУ ҮШІН ТАМАҚ ІШЕМІЗ» ДЕГЕН СОКРАТ ХӘКІМНІҢ СӨЗІНЕ БАС ИЕСІҢ, НАН ТАУЫП ЖЕУ ҮШІН ЖАН САТУДЫҢ, АР САТУДЫҢ ҚАЖЕТІ ЖОҚТЫҒЫН ТҮСІНЕСІҢ.

▶▶ 4



ӘШ-ШӘКУРДЫҢ ШЕКСІЗ СЫЙЛАРЫ

СЕН БІРЕУГЕ ЖАҚСЫЛЫҚ ЖАСАП, БІРАҚ ОНЫҢ САҒАН ҚАРСЫ СЫЛЫҚҚАНЫҢ КӨРГЕН КЕЗІҢ БОЛДЫ МА? ЖАСАҒАН ЖАҚСЫЛЫҒЫҢ ОНЫҢ ЖҮЗІНДЕ КӨРІНБЕСТЕН ОЛ СЕНІ БІРДЕН ҰМЫТЫП, БҰРЫНҒЫДАЙ ҚАБАҒЫ ҚАТУЛЫ КҮЙІНДЕ ҚАЛДЫ МА? БҮЛ – СӨЗСІЗ АУЫР ТӘЖІРИБЕ. ӨМІРДЕ «РАҚМЕТ» ДЕГЕН СӨЗДІ БІЛМЕЙТІН, «АЛЛА САҒАН ЖАҚСЫЛЫҚ ЕТСІН» ДЕГЕНДІ АЙТА АЛМАЙТЫН, АЛ КҮЛІМСІРЕУ ОЛАР ҮШІН «ҒАЙЫП ІЛІМІНЕ» ЖАТАТЫН ЖАНДАР АЗ ЕМЕС. ОЛАРДЫ ӨЗ ЖАЙЫНА ҚАЛДЫР ӨЙТКЕНІ ОЛАРДЫ КІНӘЛАУҒА НЕМЕСЕ НАҚҰРЫСТЫҚ ПАТШАЛЫҚТЫ ТАҢДАП АЛҒАН ОЛАРДЫҢ КҮЙІН ТАЛДАП ОТЫРУҒА ҒҰМЫР ТЫМ ҚЫСҚАЛЫҚ ЕТЕДІ. КӨҢІЛІНДІ ОЛАРҒА ЕМЕС, «ӘШ-ШӘКУР» БОЛҒАН АЛЛАҒА БҮР ДА, СОЛАРДЫҢ ҚЫЛЫҒЫ ТАПТАП КЕТКЕН ЖҮРЕГІННІҢ ГҮЛДЕРІН ҚАЙТА ТІРІЛТ.

ӘШ-ШӘКУР ЕСІМІН ТАНИ АЛСАН...

«Әш-Шәкур» есімімен бірге өмір сүруің арқылы осы ұлы есімнің көлеңкесінде ойланып, шаршаған жүзіңнің әжімдерін Оның асыл мағынасы арқылы тегісте. Алланың әш-Шәкур есімін тани

алсаң, саған берген әрбір нәрсесі сені таңғалдырмай қоймайды. Ол пендесінің істеген ізгі амалын бағалап, оған алғысын жаудырады. Ал «ізгі амал» деген сөздің шексіздігі соншалық, оның ұлшылығы мен кеңдігі аспан мен жердің арасын толтырардай. Өйткені Ол саған ізгі амалдарды дүниенің де, ақыретің-



нінде игілігі үшін бұйырады. Шындығында, сен Оның бұйырғанын орындаған кезде Оған шүкір етуің қажет еді. Өйткені Ол сені соған

нұсқап, оны орындауды жеңілдетті әрі жағдайыңды сол арқылы түзеді емес пе?

(Жалғасы 4-бетте)

ТОРҒАЙДАҒЫ МҰСЫЛМАНША ОҚУ

Міржақып Дулатұлының 1915 жылы «Қазақ» газетінде жарияланған «Торғайдағы мұсылманша оқу» мақаласында «Мұнан 20 жыл бұрын, Ильминский шәкірті Алекторов Торғай облысында инспектор болып тұрған заманда, рұқсатсыз медресе аштың деп Байту молда мен Бейіс хазіретті сотқа беріп, медреселерін жапқанын Торғай қазағы әлі ұмытқан жоқ шығар. Сонан бері Торғайда мұсылманша оқу үзілген емес» деген жолдар бар. Торғай топырағында ғана емес жалпы қазақ даласына танылып, Ислам дінінің өркендеуіне, халықтың өз заманына сай білімді болуына үлес қосқан Байту мен Бейіс жайлы қазір көп айтыла бермейді. Шын мәнісінде осы бір қайраткер жандардың өмір жолын қараған адам Торғай өңіріндегі мұсылманша оқудың тарихына да біршама қанық болар еді...

Байту молда Асанұлы 1840 жылы Торғайдың Шұбалаң деп аталатын қоныста дүниеге келген. Ірі қалалардан шалғай жатқан Торғай өңірінде Байту оқи қоятындай жоғары оқу орындары бола қойған жоқ. 1880 жылға дейін бірнеше болыстық халқы бар Торғай уезінде медресе де болмады. Тек қана 1864 жылы

Ыбырай Алтынсарин ашқан мектепте қосымша дін сабағы жүргізілді. Осы себепті де елдің мұсылманша оқимын дегендері Бұхара, Ташкент, Самарқанға, орысша оқимын дегендері Орынбор, Уфа, Қазан мен Троицк қалаларына барып білім алған. Жасында ауыл молдасынан сауатын ашқан Байту да өзінің білі-



мін жетілдіру үшін Троицк қаласына барып оқиды. Бұл қаладағы ең атақты «Расулия» медресесі 1883 жылы ғана ашылған еді. Екіншіден Байту молда Торғайда 1877 жылдан бастап

имамдық қызметте болған. Осыған қарағанда Байту Троицкіде «Мұхамадияда» оқып, білім алды ма деп топшылаймыз.

(Жалғасы 5-бетте)

ҚАТАР ДАМУ ҚОРЫ ҚАРЖЫ БӨЛДІ

Бас мүфти Наурызбай қажы Тағанұлы Қатарға жасаған сапары барысында Қатар даму қорының бас директоры Фахд бин Хамад әс-Сүләйтимен жүздесті.

Кездесу барысында тараптар Қазақстан мен Қатар арасындағы діни-рухани ынтымақтастықты кеңейту, сондай-ақ өзара бірлескен жобаларды жүзеге асыру мәселелерін талқылап екіжақты ынтымақтастық туралы келісім-шартына қол қойды.

ҚМДБ Төрағасы жүргізген келіссөздер нәтижесінде және қол қойылған келісімшарт негізінде Қатар даму қоры Астана қаласындағы «Әбу Насыр әл-Фараби» мешіті ғимаратын жөндеу, қалпына келтіру, кеңейту және рухани мәдени орталық салу жобасын қолдауға 8 миллион АҚШ доллары көлемінде қаржы бөліп, құрылыс жұмыстарын жүргізеді.

Бас мүфти Қатар даму қорына көрсетілген қолдауы үшін алғыс білдіріп, бұл ынтымақтастықтың еліміздегі діни-ағарту бағытындағы жұмыстардың дамуына оң ықпал ететінін айтты. Өз кезегінде Фахд бин Хамад әс-Сүләйми Қатар даму қорының ҚМДБ-ның маңызды бастамаларын қолдауға дайын екенін жеткізіп, Қазақстанмен өзара серіктестікті одан әрі нығайтуға мүдделілік танытты.

ДІН ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ МАРАПАТТАЛДЫ

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының құрылғанына 35 жыл толуына орай Алматы қаласындағы Нұр-Мұбарак мешітінде ардагер дін қызметкерлерімен кездесу өтті.

Жиында ҚМДБ Төрағасы Наурызбай қажы Тағанұлы дін жолында ұзақ жыл бойы адал қызмет етіп, елдің рухани тұтастығына үлес қосқан ардагер имамдар мен Діни басқарма жүйесінде еңбек еткен қызметкерлерге ҚМДБ-ның 35 жылдық мерекелік медалін табыстады.

Басқосу барысында Бас мүфти мүфтияттың қалыптасу кезеңдеріне тоқталып, қиын да жауапты жылдарда дін мен елге қызмет еткен аға буынның еңбегі әрдайым құрметке лайық екенін атап өтті. Сондай-ақ ардагерлердің тәжірибесі мен өнегесі бүгінгі буын үшін маңызды рухани сабақтастықтың негізі екені айтылды. Марапаттау рәсімінде дін қызметкерлерінің ел игілігі жолындағы еңбегіне алғыс жолданды.

ЖАСТАР КЕҢЕСІНІҢ МӘЖІЛІСІ ӨТТІ

Алматы қаласында ҚМДБ жанындағы Жастар кеңесінің ІІІ мәжілісі өтті. Басқосу Діни басқарманың құрылғанына 35 жыл толуымен тұспа-тұс келіп, жастардың рухани-ағартушылық және қоғамдық бағыттағы қызметін жүйелеуге арналды.

Мәжілісті ашқан Бас мүфти Наурызбай қажы Тағанұлы Діни басқарманың ел руханиятын дамытудағы орны мен Жастар кеңесінің атқарып отырған жұмысына, сондай-ақ 2025 жылдың ҚМДБ аясында «Ислам және отбасы құндылығы» жылы болып жариялануының маңызына тоқталды. Кеңес отырысында бірқатар маңызды мәселелер қаралды. Атап айтқанда, 2025 жылы жастар бағытында атқарылған іс-шаралардың қорытынды есебі тыңдалып, 2026 жылға арналған жыл атауы мен басым бағыттарға ұсыныстар айтылды. Сонымен қатар «Жастардың әдебі мен мәдениеті» атты құжаттың мазмұны талқыланып, алдағы жылға арналған Жастар кеңесінің жоспары қарастырылды. Сондай-ақ Жастар кеңесінің құрамына ҚМДБ Ақпарат бөлімінің маманы Нұрболат Серікұлы қабылданды.

ӨНІРЛЕРДЕГІ МЕДИАСЕМИНАР

Еліміздің бірнеше облыс орталығында «Иман» журналы мен «Мұнара» газетінің медиасеминары өтті.

Бас мүфти Наурызбай қажы Тағанұлының тапсырмасына сәйкес газет-журнал қызметкерлері өңірлердегі дін қызметкерлерімен жүздесіп, басылымдарға қатысты ой-пікірлерін, ұсыныстарын тыңдады. Сондай-ақ әртүрлі тақырыпта имамдарға семинар өткізді. Атап айтқанда, «Иман» журналының директор-бас редакторы Кеулімжай Құтты «Фактчекинг: шынайы және жалған ақпарат», журналдың жауапты хатшысы Ермұрат Назарұлы «Діни мақала жазуға жасанды интеллект құралдарын қолдану», «Мұнара» газетінің директоры Ағабек Қонарбайұлы «Газет-журналдың насихат бағытындағы рөлі», газеттің бас редакторы Серікбол Хасан «Медиадағы уағыздар» тақырыбында құнды ақпараттарды бөлісті.

ҚАЗАҚСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ НАУРЫЗБАЙ ҚАЖЫ ТАҒАНҰЛЫ МЫСЫРДА «ЗАМАНАУИ СЫН-ҚАТЕРЛЕР ЖАҒДАЙЫНДА ПӘТУА БЕРУ ЖӘНЕ АДАМ БОЛМЫСЫНЫҢ ТҮТАСТЫҒЫ» ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ІІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ПӘТУА ФОРУМЫНДА БАЯНДАМА ЖАСАДЫ.

МЫСЫРДАҒЫ МАҢЫЗДЫ ФОРУМ

Халықаралық жиын Мысыр президенті Абдул Фаттах әс-Сисидің қамқорлығымен ұйымдастырылып, әлемнің әр түрлірінен жетекші ғалымдар, бас мүфтилер мен діни сарапшылар қатысты. Форумда баяндама жасаған ҚМДБ Төрағасы Наурызбай қажы Тағанұлы заманауи сын-қатерлер жағдайында пәтуа беру жауапкершілігінің арта түскенін, цифрлық кеңістіктің кенеюі мен ақпарат ағынының жылдамдығы діни үкімдердің үстірт әрі бейберекет таратылуына жол ашып отырғанын атап өтті. Осы тұрғыда пәтуаның тек білікті



ғалымдар мен беделді ғылыми орталықтар арқылы берілуі аса маңызды екенін жеткізді. Сондай-ақ Бас мүфти Діни басқарманың пәтуа жүйесін жетілдіру бағытында атқарып жатқан жұмыстарына тоқталды. Атап айтқанда, елімізде Ғұламалар кеңесі арқылы көпсатылы ғылыми сараптама жүргізілетіні, имамдардың біліктілігін арттыру бағдарламалары ұдайы жүзеге асырылып жатқанын жеткізді.

Халықаралық пәтуа форумының қорытынды жиынында Бас мүфти Наурызбай қажы Тағанұлы халықаралық марапатқа ие болды. Марапатты Мысырдың Бас мүфтиі Назир Мұхаммад Аяд табыстады. Марапаттау рәсімі барысында мүфтилер, ғалымдар мен дін қайраткерлері қатарынан тандалған тоғыз тұлғаға дін және пәтуа саласын дамытуға қосқан үлесі үшін марапат табысталды. Сонымен қатар қорытынды жиында пәтуа институттарының қоғамдағы рөлі, зекет пен уақып жүйесін дамыту және әлеуметтік мәселелерді



шешудегі діни институттардың жауапкершілігі талқыланды. Жиыннан соң ҚМДБ Төрағасы Мысырдың Бас мүфтиі Назир Мұхаммад Аядпен арнайы кездесті. Кездесу барысында тараптар Ислам құндылықтарын дәріптеу, пәтуа беру ісіндегі өзара ынтымақтастықты нығайту, сондай-ақ қазіргі заман талаптарына сай діни мәселелерге ғылыми негізделген ортақ ұстаным қалыптастыру бағытта-

БАС МҰФТИ – АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНДА

БАС МҰФТИ НАУРЫЗБАЙ ҚАЖЫ ТАҒАНҰЛЫ ЖҰМЫС САПАРЫМЕН АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНДА БОЛДЫ. ҚМДБ ТӨРАҒАСЫ АЛДЫМЕН АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНЫҢ ӘКІМІ МАРАТ ЕЛЕУСІЗҰЛЫМЕН КЕЗДЕСТІ. КЕЗДЕСУ БАРЫСЫНДА ӨНІРДЕГІ ДІНИ АХУАЛ, ҚОҒАМДЫҚ КЕЛІСІМДІ НЫҒАЙТУ, ДӘСТҮРЛІ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ДӨРІПТЕУ, СОНДАЙ-АҚ ДІН ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНІҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ТАЛҚЫЛАНДЫ. СОНЫМЕН ҚАТАР ЖАСТАР АРАСЫНДА РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕНІ КҮШЕЙТУ БАҒЫТЫНДАҒЫ БІРЛЕСКЕН ЖҰМЫСТАРҒА НАЗАР АУДАРЫЛДЫ.



Қонаев қаласында Бас мүфти Наурызбай қажы Тағанұлының төрағалығымен Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы жанындағы Ғұламалар кеңесінің 47-мәжілісі өтті. Күн тәртібінде бірқатар маңызды діни-құқықтық және ұйымдастырушылық мәселелер қарастырылды. Мәжіліс барысында «Жасанды интеллекттен пәтуа алу үкімі», «Клондаудың үкімі», «Бариятриялық хирургия жасатудың үкімі», «Химиялық тазалау арқылы нәжісті кетірудің үкімі» және «Қоғамдық тамақтану орнында қосымша үстеме ақы алу үкімі» тақырыбында әзірленген пәтуалардың мазмұны талқыланып, қабылданды. Сондай-ақ «Қазақстан мұсылмандарының ортақ құндылықтар тұғырнамасы», «Жастардың әдебі мен мәдениеті» сынды құжаттардың мазмұны бекітілді. Сонымен қатар мәжілісте «Мүфтият» баспасынан жарық көрген балаларға арналған жана кітаптар топтамасының тұсауы кесілді. Топтамаға «Балаларға арналған пайғамбарлар қиссасы» кітабы және «Хадистер аясында қиссалар» атты 9 кітаптан тұратын серия енген. «Балаларға арналған пайғамбарлар қиссасы» кітабында Адам, Нұх, Мұса, Иса және өзге де пайғамбарлардың өнегелі өмірі балаларға түсінікті тілде баяндалады. Ал «Хадистер аясында қиссалар» сериясында Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (оған Алланың

салауаты мен сәлемі болсын) хадистері негізінде жазылған тағылымды хикаялар қамтылған. Сериядағы әр кітапта Аллаға тәуекел, адалдық, қайырымдылық, әділдік, мейірім мен шынайы иман секілді асыл құндылықтар көркем тілмен жеткізілген.

Мәжіліс барысында Бас мүфти балаларға арналған рухани-ағартушылық әдебиеттің маңызын атап өтіп,



өскелең ұрпақтың рухани тәрбиесінде мұндай кітаптардың орны ерекше екенін айтты.

Қонаев қаласында сонымен қатар жылдың қорытындысы ретінде «Ислам және отбасы құндылығы» тақырыбында республикалық ғылыми-тә-



рын талқылады. Наурызбай қажы Тағанұлы Мысыр елінің Ислам өркеніетіндегі орны айрықша екенін атап өтіп, ғасырлар бойы фикһ, ақида, тәпсір және хадис ілімдерінің дамуына сүбелі үлес қосқан ғылыми мектептердің бүгінгі күні де мұсылман әлеміне бағыт-бағдар беріп отырғанын жеткізді. Сондай-ақ кездесуде жаһандық сын-қатерлер жағдайында пәтуа беру жауапкершілігінің арта түскені сөз болды. Атап айтқанда, заманауи салаларда туындайтын мәселелер бойынша бірлескен ғылыми пәтуалар әзірлеу, ғалымдар арасында тәжірибе алмасу және тұрақты ғылыми диалог орнату қажеттігі айтылды. Тараптар ҚМДБ қызметкерлері мен қазақстандық жас ғалымдар үшін Мысыр мүфтияты, «Дар әл-Ифта» және әл-Азһар оқу орнындағы базасында тағылымдамалар мен қысқа мерзімді оқу бағдарламаларын ұйымдастыру мәселесін де талқылады.

Кездесу соңында тараптар екі ел арасындағы өзара түсіністік пен сенімге негізделген ынтымақтастық алдағы уақытта да нығая түсетініне сенім білдірді.

Сонымен қатар ҚМДБ Төрағасы кеңестің тұрақты мүшесі ретінде халықаралық деңгейде пәтуа саласындағы өзекті мәселелер талқыланды. Әлемдегі пәтуа шығаратын мекемелер мен органдардың бас хатшылығы Аткарушы кеңесінің ІІ отырысына қатысты. Жиынға сондай-ақ Аткарушы кеңестің өзге де мүшелері – Оман сұлтандығы Пәтуа кеңесінің бас хатшысы Ахмад бин Хамад әл-Сияби, Чад Республикасының Бас мүфтиі Ахмад ан-Нур Мұхаммед әл-Хилу, Мұсылман қауымдары дүниежүзілік кеңесінің бас хатшысы Мұхаммед әл-Бишри, сондай-ақ Әлемдегі пәтуа мекемелері мен органдары бас хатшылығының бас хатшысы Ибраһим Ибраһим Махмуд

Нажм қатысты. Отырысты Мысырдың Бас мүфтиі, Әлемдегі пәтуа мекемелері мен органдары Бас хатшылығы Жоғары кеңесінің төрағасы Назир Мұхаммед Аяд жүргізді. Жиын барысында Бас хатшылықтың өткен кезеңдегі қызметі сараланып, алдағы жұмыс жоспарлары, сондай-ақ заманауи талаптарға сай цифрлық кеңістіктегі пәтуа беру мәселелерін дамыту қаралды.

Айта кетейік, Аткарушы кеңес отырысы пәтуа институттарының өзара ынтымақтастығын нығайтуға, тәжірибе алмасуға және діни-құқықтық мәселелерді бірлесіп зерделеуге бағытталған маңызды халықаралық алаң саналады.

Мысырға барған сапарында ҚМДБ Төрағасы әл-Азһар университетінің оқу ғимаратында Каир қаласында білім алып жүрген қазақстандық студенттермен де кездесті. Кездесу барысында Бас мүфти жастарға ілім алудың жауапкершілігі, ілім иесінің қоғам алдындағы міндеті, сондай-ақ алған білімді ел мен дін жолында тиімді пайдалану мәселелері төңірегінде тағылымды насихат айтты. Сондай-ақ Наурызбай қажы Тағанұлы шетелде білім алып жүрген жастардың ұлттық болмысын сақтауы, дін мен дәстүр сабақтастығын ұстануы аса маңызды екенін айтты. Ғалымның сөзі мен ісі, білімі мен әдебі бір-бірімен үйлескенде ғана қоғамға шынайы пайда әкелетінін еске салды. Кездесу барысында екі ел арасындағы тарихи-рухани байланысқа да тоқталып, Бейбарыс сұлтанның ізі қалған қасиетті мекенде білім алып жүрген қазақ жастарының бұл мүмкіндікті қадірлей білуі қажеттігін атап өтті. Кездесу соңында Бас мүфти студенттерге ақ батасын беріп, білім жолында табандылық танытып, елге оралып, халыққа адал қызмет ететін білікті дін маманы болуларына тілектестік білдірді.

өміріне елеулі үлес қосып жүрген бірқатар дін қызметкерлерін ҚМДБ-ның 35 жылдық мерейтойлық медалімен марапаттады. Салтанатты рәсім барысында Бас мүфти марапат иелерін арнайы құттықтап, олардың өңірдегі рухани тұрақтылықты сақтаудағы, жастарды имандылыққа тәрбиелеудегі, жамағатпен жүйелі жұмыс жүргізудегі еңбегін жоғары бағалады. Сондай-ақ Наурызбай қажы Тағанұлы дін қызметкерлерінің қоғам алдындағы жауапкершілігін атап өтіп, елдің бірлігі мен берекесін арттыру жолындағы игі істеріне табыс тіледі.

Сонымен қатар Қонаев қаласында «Пайғамбар өнегесі – отбасы құндылығы» тақырыбында рухани мәуліт кеші өтті. Игі шараға ҚМДБ Төрағасы Наурызбай қажы Тағанұлы қатысып, жиналған жамағатқа Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) өмірі мен отбасылық тәлім-тәрбиесі жөнінде насихат айтты. Бас мүфти өз сөзінде: «Алла елшісін (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) жақсы көру – иманның кемелділігін көрсінісі. Пайғамбарымыздың отбасындағы өнегесі – бүгінгі қоғам үшін ең үлкен тәрбие мектебі. Ер мен әйел бір-бірін қадірлеп, өзара жауапкершілікті сезінгенде ғана берекелі шаңырақ қалыптасады.

Бүгінгі таңда қоғам үшін отбасы құндылықтарын сақтау аса маңызды. Осы мақсатта Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы биылғы жылды «Ислам және отбасы құндылығы» жылы деп жариялап, ел көлемінде кешенді жұмыстарды жүзеге асырып келеді. Мешіттер жанынан ашылған отбасылық кеңес беру орталықтары көптеген шаңырақтың сақталуына себеп болып отыр. Бұл – Пайғамбар өнегесінің өміршендігін көрсететін нақты мысал.

Осындай рухани мәуліт кештері арқылы Пайғамбарға деген сүйіспеншілікті арттырып, ұрпақ санасына имандылық пен отбасы амандығының мәнін сіңіру – баршамыздың ортақ міндетіміз», – деді. Рухани кеш қасиетті Құран аяттарын, мәуліт жырларын оқумен басталып, театрландырылған көріністер қойылды. Кеш барысында Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) адамгершілік қасиеттері мен Отбасы институтының маңызы кеңінен насихатталды.

ҚМДБ Төрағасы Алматы облысына сапары барысында басқа да бірқатар іс-шараларға қатысты. Атап айтқанда Алматы облыстық орталық мешітіндегі «7 нүкте» брайль орталығында көру қабілеті төмен жандармен кездесті, Қонаев қаласындағы орталық мешітте жұма уағзынын айтты, «MunaraTV» телеарнасының жаңа студиясының ашылу рәсіміне қатысты, сонымен қатар өңірдегі имамдарға арналған қызметтік тұрғын үй жобасымен танысты.

КЛИМАТТЫҢ ӨЗГЕРУІ МЕН ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚАУІП-ҚАТЕРЛЕР – БҮГІНГІ АДАМЗАТТЫҢ ҒАНА ЕМЕС, КЕЛЕР ҰРПАҚТЫҢ ТАҒДЫРЫН АЙҚЫндайтын АСА МАҢЫЗДЫ СЫН. БҮЛ ҚҰБЫЛЫСТАРДЫ ТЕК ҒЫЛЫМИ ТҮРҒЫДАН ТҮСІНДІРУ ЖЕТКІЛІКСІЗ, СЕБЕБІ ОЛАРДЫҢ ТҮПКІ МӘНІ АДАМНЫҢ РУХАНИ ЖАУАПКЕРШІЛІГІМЕН ТЫҒЫЗ БАЙЛАНЫСТЫ.

Табиғатта орын алып жатқан апаттар, атап айтқанда орман өрті мен құрғақшылық, сел мен тасқын, су тапшылығы, шөлейттену мен мұздықтардың еруі — бәрі де адамзаттың өз қолымен жасаған әрекетінің салдары. Шын мәнінде жер — Алланың аманаты, ал адам — сол аманатты иеленген халифа, яғни жауапты қамқоршы.

Адам баласы — табиғаттың бір бөлшегі. Біз қоршаған ортаны тек сыртқы кеңістік емес, өз тіршілігіміздің тынысы, өміріміздің нәрі, ұрпағымыздың мекені деп білуіміз қажет. Табиғатты қорғау — мемлекет пен мекемелердің ғана емес, әрбір адамның ар алдындағы парызы. Өкінішке қарай бүгінгі таңда табиғатқа төнген қауіп сын сағатын жақындата түсуде. Аспанымызды қою тұман торлап, мөлдір бұлақтар сарқылып, жасыл ормандар оталып, талай жан-жануар мен өсімдік түрлері жер бетінен ғайып болуда. Ал табиғат тозса, адамзат сөзсіз тозады. Біз табиғатқа жанашырлықпен қарамасак, ертеңгі ұрпаққа таза ауа, тұнық су, құнарлы жер аманаттай алмаймыз.

Алла Тағала қасиетті Құран Кәрімде: **«Жер бетіндегі бүлік адамдардың өз қолымен істегендерінің себебінен пайда болды, сонда олар істегендерінің кейбірін татып көрсін. Мүмкін, олар тура жолға қайтар...»** — деп ескерткен («Рум» сүресі, 41-аят). Бұл аят адам әрекеттерінің жер бетінде тепе-теңдіктің бұзылуына тікелей әсер етіп отырғанын айқын көрсетеді. Демек экологиялық ахуал сыртқы табиғатпен ғана емес, адамның ішкі дүниесімен де тығыз байланысты. Қазақ халқының дүниетанымында да табиғатқа деген терең құрмет бар. «Атаңнан мал қалғанша, тал қалсын» деген төмсіл сөз — соның айғағы. «Көкті жұлма — көктің соларсын», «Бұлақ көрсен, көзін аш» деген даналық тіркестер де ұлттың табиғатқа жанашырлығын білдіреді. Қазақ халқы ешқашан жайқалып тұрған ағашты сындырмаған, құстың ұясын бұзбаған, табиғатты тіршіліктің өзегі деп қабылдаған. Бұл — рухани мәдениет пен экологиялық парасаттың сабақтасқан көрінісі.



Адамзаттың ТАБИҒАТСЫЗ КӨРКЕІ ЖОҚ...

Алла Тағала адам баласын жер бетін көркейтуге, түрлі бүлінуден қорғауға шақырады. Яғни жер бізге тек пайда үшін берілген игілік емес. Ол — Жаратушының адамзатқа берген кен мекені әрі сынақ алаңы. Біз осы жерді игеріп, өсіп-өніп жатқанымызбен, ертен сол жердің алдында есеп беретінімізді естен шығарып аламыз. Қасиетті Құранда: **«Ол сондай Алла әр нәрсенің жаратылысын көрікті етіп әсемдеді»,** — делінген («Сәжде» сүресі, 7-аят). Демек Алланың әрбір жаратқаны — әсем, көркем, сұлу. Біз — жердің иесі емес, күтушісіміз. Жерді күтіп-баптау, оған жана-шырлықпен қарау — экологиялық жауапкершілік қана емес, иманнан туатын ізгілік.

Біз көбіне табиғатты сөз еткенде жерді құнарландыру, ағаш егудің сауапты іс екенін айтып жатамыз. Иә, бір тал эксен, бір қайыр іс жасағанмен тең боласын. Ағаш жаратылысқа тыныс беріп тұрған тірі сәжде іспеттес. Оның көлен-кесіне жан біткен саялайды, жемісімен тіршілік нәр табады. Мұндай жақсылықтың бәрі егушіге сауап болып қайтады.

Алайда біз осы сауапты іспен қатар, ағашты орынсыз кесудің де ауыр жауапкершілік екенін естен шығармауымыз керек. Әрбір бұтаны себепсіз кесу табиғатқа ғана емес, Жаратушының шеберлігіне, ұрпақтың еншісіне қол сұғу болып саналады. Бұл — аманатқа жасалған қиянат. Ардақты Пайғамбарымыз Мұхаммед (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) өзінің асыл өнегесімен жаратылысқа жанашырлық танытудың биік үлгісін көрсетті. Ол бір ғана ағаш үшін үмбетін қияметке дейін жауапты етіп былай деген: **«Кімде кімнің қолында бір құрма ағашының көшеті болса, қиямет басталып кетсе де, соны дереу отырғызып үлгерсін».** Бұл өсиет табиғатты қорғаудың мәңгілік маңызын

көрсетіп қана қоймай, адамды әрқашан ізгілікке ұмтылуға үндейді.

Маньдысы сол, ағаш — адамзат үшін ауаны тазартушы. Ол улы газдарды бойына сіңіріп, орнына оттегін бөліп шығарады. Ал орман — табиғаттың негізгі тірегі. Ол топырақты эрозиядан сақтап, су режимін тұрақтандырып, қоршаған ортаның тепе-теңдігін қамтамасыз етеді. Бірақ бүгінде ормандарға төнген ең үлкен қатердің бірі — өрт. Оның табиғи себептері бар болғанымен, басым көпшілігі адамның салғырттығынан туындайды. Демек, бұл да — аманатқа қиянат. Сол секілді табиғат байлығының бірі әрі ең ұлысы — су. Ол тіршіліктің бастауы әрі нәрі ғана емес, Раббымыздың рақымының көрінісі. Қасиетті Құранда: **«Судан барлық тірі нәрсені жараттық»,** — делінген («Әнбия» сүресі, 30-аят). Дегенмен осы ұлы

нығметтің қадірін ұмытып, оны ысырап ететін кездеріміз аз емес. Сахабалардың бірі дәрет алып жатып суды көбірек жұмсағанда Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) одан: **«Не үшін суды ысырап еттің?»** — деп сұрайды. Әлгі кісі танықай: «Су көп емес пе?» — дегенінде, Алланың елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Дарияның жағасында болсаң да, суды үнемде»,** — деп жауап береді. Бұл сөз — қазіргі экологиялық санаға үндеу ғана емес, рухани тәрбие мен мәдениеттің шыны. «Судың да сұрауы бар» деуіміз осыдан шықса керек-ті.

Сонғы жылдары елімізде экологиялық мәдениетті қалыптастыру мемлекеттік деңгейдегі басым бағыттардың біріне айналды. Мемлекет басшысы жолдауында бұл мәселені ұлттық идеологияның өзегіне айналдыруды, мектептен бастап жоғары оқу орындарына дейін жүйелі түрде экологиялық білім берулі уақыт талабы ретінде атап өтті. Бұл бас-тамалар табиғатты қорғау әрбір азаматтың міндеті екенін ұғындыруға бағытталған.

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы да табиғатты қорғауға арналған кез келген игі істі қолдап келеді. Уағыз-насихаттарында табиғатты аялау, жер мен суды ластанбаудан сақтану, ысырапқа жол бермеу, ағаш отырғызудың сауабы жиі айтылады. Сонымен бірге ел көлемінде ұйымдастырылып жатқан «Таза Қазақстан» секілді экологиялық акцияларға дін қызметкерлері мен жамағат белсенді қатысып, қоғамды табиғатқа жанашырлықпен қарауға үндеп келеді.

Расында ата-бабамыз айтқандай, «Адамзаттың табиғатсыз күні жоқ, Табиғаттың мұны айтуға тілі жоқ». Олай болса, табиғатты аялау, оған көңіл бөлу, таза ұстау, зиян келтірмеу, аманатқа қиянат жасамау әрбір адамзаттың міндеті болып саналады. Ғылым мен техника қанша дамыса да адам мен табиғат арасындағы тепе-теңдік бұзылса, оны қалпына келтіру оңай болмайды. Сондықтан біз табиғатпен үйлесімді өмір сүруді қайта үйренуіміз керек. Ислам діні осы үйлесімге үндейді. Табиғатты қорғау — тек экологиялық міндет емес, ол жүрек пен жанға, ар мен иманға қатысты рухани миссия. Біз осы миссияны адалатқара білсек, ұрпағымызға таза жер, мөлдір су, ашық аспан аманаттаймыз. Бұл — біздің парызымыз, ұрпақ алдындағы уәдеміз, Алла алдындағы есебіміз.

Алла Тағала жерімізге амандық, табиғатымызға тепе-теңдік, жүректерімізге жауапкершілік пен көркем мінез нәсіп етсін! Табиғатты аялау сеніміміздің бір бөлігі екенін ұмытпайық!

Кенжетай БАЙКЕМЕЛҰЛЫ,
ҚМДБ Төрағасының
орынбасары, наиб мүфти

ҚҰРАН ИНЖУЛЕРІ



«ساروسا مائىلى» سۈرەسى

ҚҰРАНДАҒЫ ӘЙЕЛ ЕСІМІМЕН АТАЛҒАН ЖАЛҒЫЗ СҮРЕ. МӘРИЯМ — ИСА (ОҒАН АЛЛАНЫҢ СӘЛЕМІ БОЛСЫН) ПАЙҒАМБАРДЫҢ АНАСЫ, ИМРАННЫҢ ҚЫЗЫ. ӘЛИ ИМРАН СҮРЕСІНІҢ 35-АЯТЫНДА МӘРИЯМ АНАМЫЗ ЖАЙЫНДА БЫЛАЙ ДЕЛІНГЕН: «ИМРАННЫҢ ӘЙЕЛІ: «УА, РАББЫМ! ШЫНЫНДА МЕН ҚҰРСАҒЫМДАҒЫ БАЛАМДЫ (ДҮНИЕ ІСТЕРІНЕН) ТОЛЫҚ АЗАТ ЕТІП, БІР ӨЗІҢЕ БАСЫБҮТІН АТАЙТЫНЫМА СЕРТ БЕРДІМ! (ОСЫ НӘЗІРІМДІ) МЕНЕН ҚАБЫЛ ЕТКЕЙСІҢ». СЕБЕБІ, МӘРИЯМ КІШКЕНТАЙ КЕЗІНЕН ҒИБАДАТХАНАДА, ЗӘКӘРИЯ (ОҒАН АЛЛАНЫҢ СӘЛЕМІ БОЛСЫН) ПАЙҒАМБАРДЫҢ ТӘРБИЕСІНДЕ БОЛАДЫ.

РЕТТІЛІГІ, АЯТ САНЫ

Құранда реттілігі жағынан 19-сүре, аят саны — 98. «Фатыр» сүресінен кейін Мекке қаласында түскен, ғалымдар 58, 71-аяттарды мәдиналық аяттар қатарына кіргізеді. Сүренің 58-аятында сәжде аяты бар. Құранның 16-парасында 305-312-беттерде орналасқан.

ҚЫСКАША МАЗМҰНЫ

Бұл сүре Зәкәрия (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбардың қиссасымен басталады. Ол Алладан күні-түні саликалы ұрпақ сұраумен болады. Шексіз құдірет иесі Алла Тағала оның дұғасын қабыл етіп, Жәкия есімді ұрпақ береді. Сүреде ардақты Мәриям анамыздың қиссасы, Иса (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбардың өмірге келуі, сәби кезінде Алланың құдіретімен сөйлеуі баян етіледі. Сонымен қатар Ибраһим, Һарун, Мұса, Исмаил, Ыдырыс (оларға Алланың сәлемі болсын) пайғамбарлар жайында қысқаша мәлімет бар.

АРТЫҚШЫЛЫҒЫ

Бұл сүреде мұсылман үшін Мәриям анамыз бен Иса (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбар хақында қалай иман келтіру керектігі, Иса Алланың ұлы емес, құлы әрі елшісі екені айтылады, осы орайда христиан дін өкілдерінен айырмашылығымыз айқын байқалады. Хабастанға жер аударылған сахабалар, соның ішінде

Жағфар ибн Әбу Талиб Хабашстанның патшасы Нажасидің алдында осы сүрені оқығаны жайында тарих кітаптарында келген (Ибн Кәсир).

ИНЖУЛЕРІ

«Алланың балалы болуы лайық емес. Ол — мінсіз, пәк (нұқсандық атаулыдан) ада» («Мәриям» сүресі, 35-аят).

«Бірде ол әкесі Әзарға: «Уа, әкетай! Неліктен мүлдем естімейтін, көрмейтін әрі өзіне титтей де пайдасы тимейтін меніреу пұттарға табынудасын?»; «Уа, әкетай! Маған расында саған қонбаған ілім қонды. Ендеше, менің жолыма түс, сені тура жолға бастайын»; «Уа, әкетай!» (Өзіңді азғырып, пұттарға табындырып жүрген әзәзіл) **шайтанға табынба. Шынында, шайтан Рахманға асылық қылды»; «Уа, әкетай! Егер осылай жалғаса берсе (кәпір болған күйде өліп), Рахманның жазасына ұшырауыңнан, сөйтіп шайтанның (тозақтағы) ажырамас досы болып кетуіңнен қорқамын», — делі»** («Мәриям» сүресі, 42-45-аяттар).

«Сол күні Рахманның құзырында (Аллаға жақындығының арқасында) өзгелерге шапағат ету құқығына ие болғандардан басқа ешкімнің өзгеге шапағат етуге қакысы болмайды» («Мәриям» сүресі, 87-аят).

Дайындаған
Хамзат ҚАЖЫМҰРАТҰЛЫ

ЕЛ ІШІНЕН ЕКІ СҰРАҚ

БАРИАТРИЯЛЫҚ ОТА ЖАСАТУҒА БОЛА МА?

Бариатриялық хирургия — семіздікті емдейтін хирургияның саласы. Артық салмақтан арылғанды бариатрия хирургиясы үш топқа бөлінеді.

1. Асқазан-ішек жолының жоғарғы жағын тарылтып, жейтін тамақтың мөлшерін азайтатын шектеу операциясы (асқазанға құрсау (бандаж) кигізу, асқазан ішінің баллоны).
2. Асқазан-ішек жолында ағзадағы заттардың сорылуын төмендететін малабсорбты операциялар (өт-ұйқы бездерін түйықтау).
3. Екі нұсқауды да қолданатын қиыстыру операциялары (асқазанды түйықтау). Қазіргі таңда салмақты түсірудің кең таралған әдістері — асқазанға құрсау (бандаж) кигізу, гастропластика, асқазанды түйықтау. Шариятта адам ауырса немесе денсаулығына зиян келтіретіндей жағдай болса, мысалы аса ауыр семіздікке ұшыраса, оны емдеу қажет. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «Уа, Алланың құлдары! Емделіндер, расында Алла әрбір дертті шипасымен қоса жаратты», — деген (Әбу Дәуіт, №2015; Термизи, №2038; Ибн Мәжа, №3436).

Егер артық салмақты түсіруге спорт және басқа да емдеу тәсілдері нәтиже бермесе, онда шарият тұрғысынан білікті

дәрігердің ұсынысымен бариатриялық хирургия арқылы арықтауға рұқсат етіледі («Хукм әмәлияти тәсғири әл-мәидәти», Палестин пәтуа комитетінің ресми сайты, №13291, 2020 жыл; Халықаралық Ислам фикһ академиясының он сегізінші отырысы, №173 (11/18) қарары).

Мысыр елінің бұрынғы мүфтиі Али Жұма: «Асқазан жеңі хирургиясын (бариатриялық ота) кімге және қашан жасау керектігін дәрігер анықтайды. Себебі бұл операцияның пайдасы да, зияны да бар. Бұл операция түрі Алланың жаратылысын өзгертуге жатпайды. Өйткені шариятта жаратылысты өзгерту адамның сыртқы дене мүшелеріне қатысты айтылған, ал ішкі ағзалар оған кірмейді дейді (Али Жұма, «Асқазан жеңі отасы харам ба?», СВС Егyрт ютyб каналы).

Алайда арықтау мақсатында жасалатын отаға рұқсат етілуі үшін мынадай шарттар орындалуы тиіс:

- 1) Аса қажеттіліктің болуы;
- 2) Ота денеге зиян келтірмеуі; егер ота жасау семіздіктен туындайтын зияннан да үлкен болса, оған тыйым салынады.
- 3) Науқастың өз рұқсатының болуы;
- 4) Медициналық талаптар мен ережелерге сәйкес жүргізілуі (науқастың дене салмағы индексі 40-тан жоғары (аса ауыр семіздік) болуы немесе 35-тен жоғары бо-

ЕР АДАМҒА АҚ ТҮСТІ АЛТЫН ТАҒУҒА БОЛА МА?

Шариятта ер адамға алтыннан жасалған бұйымдарды тағуға тыйым салынған (Бәбарти, «әл-Инәя шәрху әл-һидәя», 10/21; Науоуи, «әл-Мәжмұғ», 4/441). Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «Бұл екеуі үмбетімнің ер кісілеріне арам, әйелдеріне адал болды», — деп алтын мен жібекті көрсеткен (Әбу Дәуіт, №4057; Ибн Мәжа, №3595).

Бұл хадис ер адамға саф алтыннан жасалған жүзік, сағат және басқа да әшекей бұйымдарды қолданудың тыйым салынғанына дәлел болады. Шариятта тыйым салынған алтын — сары түсті, созылғыш металл (реттік нөмірі — 79. Атомдық массасы — 196,967. Балқу температурасы (t) — 1363°C. Қайнау температурасы (t) — 2970°C).

Алақ алтынды қолдану мәселесіне келсек, бұл жөнінде Мысыр елінің бұрынғы мүфтиі Али Жұма былай дейді: «Ақ алтын деп таза платинаны да айтады. Оны пайда-



лануға рұқсат екендігіне ғалымдар бірауыздан келіскен. Бұл металға «алтын» атауы ауыспалы мағына ретінде берілген. Шынтуайтында алтын мен платинаның болмысы екі бөлек. Өйткені ер адамға тағуға харам етілген металл — баршаға белгілі сары түсті алтын, яғни реттік нөмірі — 79. Атомдық массасы — 196,967. Негізінде



лып, қант диабеті, қан қысымы, буын аурулары сияқты қосымша дерттермен қатар жүруі керек. Наукаста анестезия өміріне қауіп төндіретін созылмалы ауру болмауы тиіс. Науқас психикалық немесе ақыл-есі кемістігі бар адам болмауы керек);

5) Отадан басқа жолы болмауы тиіс (Абдулазиз Мухаммад Жәбир, «Иләжу әс-самнәти әл-жәрахи: мұқарибәтін тиббиятан фикһиятә», 45; Шәнкити, «Әхкәму әл-жәраха ти әт-тибия уә әл-әсәру әл-мұтәрәттибәту әләйһә», 104-120).

Қорыта айтқанда, артық салмақ денсаулыққа нақты зиян келтіріп, басқа жолмен емдеу мүмкін болмаса, онда емдік мақсатта бариатриялық хирургия жасауға жоғарыдағы шарттар негізінде рұқсат етіледі. Ал артық салмақтан арылғаннан кейін пайда болған тері салбырауын медициналық хирургия (тарту немесе артық бөлігін кесу) арқылы қалпына келтіруге рұқсат етіледі. Кесіп алынған теріні жерге көміп тастау керек.

шариятта үкім беруде атауға емес, мағынасына мән беріледі. Сонымен қатар сары алтынды палладий және басқа да металдармен қосып балқыту арқылы алынған қорытпа да «ақ алтын» деп аталады. Бұл мәселеге байланысты ғалымдардың көзқарасы екіге бөлінген. Кейбірі оны қолдануға болады десе, енді біреулері тыйым салынған деп есептейді. Тақуалық тұрғысынан қарағанда, құрамында сары алтын бар болғандықтан, ер кісілердің мұндай ақ алтыннан жасалған бұйымдардан алшақ болғаны дұрыс» (Али Жұма, «Хукму әс-сәғәтә әл-мәснүғәти мин әз-зәһәби әл-әбәди ли әр-рижәл», Мысыр елінің ресми пәтуа сайты, №151 пәтуа, 2005 жыл).

Демек ер адамға сары алтыннан жасалған сақина мен сағатты тағуға болмайды. Ал «ақ алтын» деп таза платина мензелсе, одан жасалған сағат пен сақинаны тағуға рұқсат етіледі. Егер «ақ алтын» деп сары алтын мен палладийдің немесе өзге металдардың қорытпасы айтылса, онда тақуалық тұрғысынан ер кісілер оны тақпағаны дұрыс.

Дайындаған
Бауыржан ӘБДУЛЛИ

(Басы 1-бетте)

Діни білімін көтеріп елге оралған Байту молда өзі туған Шұбалаң болысының жарлықпен бекітілген молдасы болды. Өзіне қарасты Шұбалаң болысынан мешіт пен медресе салып, бірнеше жыл бойы бала оқытады. Бірақ патша үкіметінің қазакты бодандықта ұстап, тілі мен дінін ұмыттыру үшін жүргізген саясаты Байту секілді дін қайраткерлерінің ісіне кедергі келтіріп, мешіт пен медреселердің, қазақ мектептерінің жұмысының өркендеуіне, өріс алуына мүмкіндік бермеді. Оған Байту қызмет атқарған Торғай өңірінен-ақ бірнеше мысал келтіруге болады. Мәселен, 1883 жылы Торғай уезінің Наурызым болысынан Хұсайын Өтеубаев атты азамат Торғай облысы генерал-губернаторына өз қаржысына мешіт салу жөнінде арыз берген. Тәртіп бойынша Өтеубаевтың арызы Ішкі істер министрлігіне жолданған. Бұл өтінішке Ішкі істер министрі граф Дмитрий Толстой 1883 жылғы 7 желтоқсандағы №5831 қатынас құжаты арқылы: «...В виду постоянного стремления правительства к ограничению дальнейшего развития исламизма среди киргизов, находят построение для них новых мечетей нежелательным», — деп жауап қайтарады. Ал Торғай облысының генерал-губернаторы Яков Барабаш өзінің 1891 жылғы есебінде «жалпы мұсылман оқу орындары деп аталатын медресе, мектеп дегендер орыс көзқарасымен қарағанда зиянды, қажеті жоқ» деп мәлімдеді. Ресейдің Ішкі істер министрлігіне қарасты Дін істері департаментінің 1883 жылғы 7 желтоқсандағы №5831 және 1895 жылғы 10 ақпандағы №6500 қатынас құжаты бойынша бір болыста бір мешіттен артық болмауы керек деген нұсқауын Торғай облысының басшылығы өте қатаң сақтады. Байту Асанұлы осы бір қиын тұста өзінің Ислам дінін таратып, елге ізгілік жолын нұсқаған қайраткерлігі үшін қуғынға ұшырай бастайды. 1894 жылы Торғайдағы дәулеті байлар мен татар саудагерлерінің күшімен салынған мешітке бас имам болып сайланған Байту білім аламын деген жастарды өз үйіне жатқызып, оларды тегін оқытып жүргені үшін Патша үкіметі шенеуніктерінің қырын ілігеді. Ақыры 1899 жылы Торғай уезі басшысының көмекшісі Байту Асановтың үстінен хаттама жасап, өз үйінде медресе ашты деп ісін сотқа тапсырады. Архив құжаттарында аталған уақытта Байтудың медресесінде 8 оқушы білім алып жатқаны және олардың еш-бірінің орыс тілін білмейтіні атап көрсетілген (РГИА. Ф. 821. Оп. 8. Д. 631. Л.137). Арада бірнеше жыл өткенде, 1902 жылы Торғайдағы медресе өз жұмысын қайта бастады. Бірақ Торғай облысының мектеп инспекторы Александр Алекторовтың араласуымен Байту Асанов пен Бейіс Мыңбаев тағы да сотқа тартылды. Бұл ел басындағы көзі ашық, халықты ойлаған азаматтардың қарсылығын тудырып, олар қазақ балаларына діни білім беретін медресені заңды қолмен, үкіметтің рұқсатымен ашуды ойластыра бастайды.

1902 жылғы 10 маусымда Торғай уезіне қарасты Шұбалаң болысында құрылтай өткізіліп, медресе ашу туралы шешім қабылданған. Сенімді өкіл болып Әбен Нұрмұхамедұлы сайланып, оның атынан Торғай облысының генерал-губернаторына өтініш жазылған. Бірақ Ислам дінінің қазақ арасында өркендеуіне барынша қарсы болған Патша үкіметінің өкілдері бұл істі созбұйдаға салып, медресе ашу жұмысы бірнеше жылға созылған. Губернатордың рұқсатынан бөлек, медресеге арналған үй-жай, онда сабақ беретін оқытушылардың жалақысы деген сияқты мәселелер тұрды. Қашаннан дін жолына берілген Байту осы тұста Торғай қаласындағы екі бірдей үйін медресе ғимараты үшін деп сыйға тартады.

Медресе ашу жұмысы созыла берген соң, Шұбалаң болысының өкілдері 1904 жылғы маусым айында Жалғызқұдық деген жерде қайтадан құрылтай өткізеді. Шұбалаң болысының барлық ауылынан жиналған 22 өкіл медресенің жанынан орыс сыныбын ашу туралы шешім қабылдап, оның қаржылық мәселесін шешуді болыс басқарушы Смағұл Төке баласына тапсырады. Міне, осындай қиындықпен, бірнеше жылға созылған қуғынмен ашылған медресе 1905 жылы оқытуды бастайды. Медресенің меңгерушісі болып Байту молда, оқытушылары болып Латып Байтуұлы мен Бейіс Мыңбаев бекітілген.

Торғайдағы медреседе мұсылманша оқумен бірге жаңа заманға сай өнер-білім, оқу-ғылымды үйретуге бейім болды. Бейіс хазіретпен бірге Байтудың балалары Латып, Салықтар дін оқуын оқытса, Есенғазы Бабин, Көрім Тоқтабаев, Таран Беркімбаев секілді ұстаздар орыс тілін үйреткен. Байту мен Бейіс медресе шәкірттерін басқа қалаларға, тіпті басқа мемлекеттерге оқуға



Торғайдағы мұсылманша оқу

жіберіп отырған. Мұны олар алдымен өз манайындағы жақындарынан бастап, Салық Байтуұлы Троицкідегі «Расулия» медресесінде оқыса, Мырза Бейісұлы Стамбұлға барып діни білім алады. Таза, кең, жақсы етіп салынған Торғай медресесі осы Байту молда мен Бейіс хазіреттің еңбегінің арқасында біршама елге танылып, жақсы жұмыс атқарған. Байтудың атқарған еңбектері туралы «Айқап» журналының 1912 жылғы №12 санындағы Досжан Тоқтабайұлының мақаласында біршама аталған.

Торғайдағы дін ғылымы жолында айна-бай еңбек етіп, сол үшін қанша рет қуғынға ұшыраған Байту Асанұлы 1912 жылы дүние салды. Асыл сүйегі Торғайдағы ескі зиратта жерленген. Кесенесі уақыт өте келе құлап қалса да, басына орнатқан құлпытасы жақсы сақталған. Құлпытаста төмендегі жазу қашалып жазылған:

«Әрбір жан иесі өлімді татады»
(Құран, 29:57).

«Я, Раббым! Мені жалғыз қалдыра көрме. Сен ең жақсы мирас қалдырушысың» (Құран, 21:89)

«1912-нші жылда 2-нші сентабрде Арғын руғы Әйдерке тайпасы Қожасегел аймағының имамы мұлла Байту Асан ұғлы шаһр-и Турғайда 35 жылы имаматшылық қылып 72 жасында Дар ал фанадан дар ал-Бақийаға жексенбі күні рихлат қылды. Алла Тағала ғарық рахмет [ұласын]».

Байту молданың артында қалған кітаптары мен жазбаларын Әбжамал деген кісі алған екен. Әбжамалдан кейін Арыстанбек молда иелік еткен. Арыстанбек өмірден өтерінде ұрпақтарына «менің кітаптарымды біреу сұраса, беріндер. Ешкім сұрамаса, зиратымның басына апарып, өзімнен бірге көміндер» деп аманаттап тапсырған. Молда өмірден өткен сәтінде оның кітаптарын сұрай қойған ешкім болмаған. Арыстанбекпен бірге көмілген кітаптарды белгілі этнограф Сейіт Кенжеахметұлы ұрпақтарының келісімімен 21 жыл өткен соң қазып алды. Қазба барысында 50-ден артық құнды кітаптар шыққан. Негізінен Ислам философиясына, арап тілі мен мәдениетіне қатысты және Құранның түрлі басылымдары, хадистер жазылған еңбектер. Көпшілігі жер астында ұзақ жатқандықтан бүлінген соң, қайта көмілген. Пайдалануға келетіндерін Сейіт ағамыз Отырар кітапханасы және Астанадағы Президенттің мәдениет орталығының сирек кітаптар қорына тапсырған. Мысыр, Бағдат, Қазан, Уфа қалаларынан басылып шыққан бұл кітаптардың арасында Байту молданың өзінің қолданған еңбектері болуы да әбден мүмкін.

Байту өмірден өтерінен бір жыл бұрын медресе басшылығына Салық атты баласы сайланған. Оның жұмысына Бейіс хазірет көп көмегін тигізіп, дін оқуының тоқталмауына ықпал еткен. Салықтың Торғай медресесі жайлы жазған бір хабарламасы «Қазақ» газетінің 1914 жылғы №51 санында жарық көрген. Хабарламада медреседегі Мәуліт мейрамының қалай өткені және оқу орнына көрсетілген көмек жайлы айтылған.

1916 жылғы қазақ жігіттерін майданның қара жұмысына алу туралы маусым

жарлығы шыққан кезде Салық пен Бейіс хазірет қамауға алынады. Бұл турасында Ханзада Қайралапов мен Кәкімжан Сегізбаевтың *«Арғын сарбазы» естелігінде былай деп жазылған: «Ақтүбекте жатқанымызда қаладан уез шенеуніктері Торғайға даңқы шыққан Бейіс молданы елді дін жолымен қорқытып, көндіру үшін бізге жұмсайды. Бұл Бейіс — Арғынның атақты молдасы. Мұны алғашқы кезде шенеуніктер қазақтан қауіптеніп тұтқынға алған. Мұны тұтқыннан шығарып бізге жіберіпті. Бейіс жанында бір кісісі бар. Ақтүбекте жатқан бізге келіп дін жолымен үгіт айтты»* (ҚР ОММ. 427-к. 1-т. 167-іс. 96-112 п.). Бейіс пен Салықтың көтеріліс кезіндегі іс-әрекеттері туралы Ғаббас Саламатұлының естелігі мен халық ақыны Н.Ахметбековтің «Амангелді» дастанында да деректер кездеседі.

1917 жылғы төңкерістен кейін бос-тандыққа шыққан Салық пен Бейіс күйзелген халықтың шаруашылығын қалпына келтіру, денсаулық сақтау, оқу ісі, жер мәселесі секілді жұмыстарға белсене атсалысады. Олар Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлы, Омар Алмасов секілді Алаш арыстарымен бірге жергілікті өзін өзі басқару органы — Земствоны құруға қатысып, 1917 жылғы қазан айын-



тәуелсіздік алғаннан кейінгі елімізде алғашқы салынған мешіт торғайда бой көтерді. 1992 жылы салынып біткен мешіттің ашылу салтанатына сол уақыттағы бас мұфти рәтбек қажы нысанбайұлы, дін ғалымы халифа алтай бастаған еліміздің көптеген дін қайраткерлері қатысты.



да өткен жиында Бейіс екінші Наурызым болысынан, Салық Торғай қаласынан гласный болып сайланады. Бұл қазақ даласында құрылған ең алғашқы Земство мекемесі еді. Қазанның 16-21 күндері өткен Торғай уездік земствосының жиылысында жалпы саны 21 мәселе қарастырылды. Земствоның басшылары мен мүшелері сайланды. Бейіс ел сенген адал адам ретінде Земство мекемесінен бөлінген қаржының дұрыс жұмсалуын тексеретін ревизия комиссиясының құрамына енгізілді. Осы жиында дін мәселесі де қарастырылып мұфтилікке Сәтмұхамед Тобылов молданы сайлайды. Салық молданың Торғай арыстарымен етене араласқаны туралы деректер жеткілікті. Қазақ даласында Азамат соғысы болған аласапыран заманда, Алаш әскеріне ат-азығын аямаған Салық Байтуұлы көп көмегін көрсеткен. Алашорда үкіметінің мүшесі болған Омар Алмасовты соңынан қуып келген қуғыншылар осы Салық молданың үйінде жатқан жерінен тауып, арада шайқас болып, атып өлтірген... 1916 жылғы ұлт-азаттық көтерілістің қатысушылары Байсейітұлы мен Нұрманұлы жинап, Ақтөбе мұрағатына тапсырған «1916 жылдан 1920 жылдарға дейін Торғай уезіндегі төңкеріс жайында болған әңгімелер» атты есте-

Оқу

лікте бұл оқиғаның жай-жапсары толық жазылған.

Алашорда қозғалысын қолдаған әрі ірі дін қайраткері болған Салық молда Кеңес кезеңінде қуғынға түсіп, 1928 жылы Воронеж қаласына жер аударылды. Бірақ топырақ туған елден бұйырып, 1935 жылы Торғайға келген соң дүние салған. Қазір Жангелдин ауданындағы Шеген ауылының бір көшесіне Байту мен Салық молдалардың есімі берілген. «Бейіс хазірет арабиатқа жетік бір әлем екенін інкәр етеміз» деген Міржақып өз мақаласында оның қадымша оқығанымен, заманаға муаффик өнер-білімге қарсылығы жоқтығын да атап көрсеткені белгілі. Оның дәлелі ретінде Торғайдағы медреседен білім дарынды шәкірттердің бірі Жүсіп Темірбеков (1889-1931) «Айқап» журналының шығуына атсалысқан көрнекті азамат болып шыққанын айтуға болады. Жүсіп — Мұхамеджан Сералин, Бейімбет Майлин секілді Алаш

бастырып шығарға қандай баспахана-ларда арнаулы әріптер барын көрсетіп, нұсқау жасайды. Осылайша «Иман Итикал» кітабы «Үміт» баспаханасынан шыққан. Бұл ірі қалалардан алыс жатқан Торғайдағы медреседе жинаған тәжірибе негізінде жазылған, діни оқу орындарына арналған шариғат нұсқаулығы болды. Кітаптың «Қазақ» газетінде шыққан жарнамасында: «Тілі таза қазақша, емлесі түзу. Мағынасы усулі-тағлим жағынан балалардың аңғаруына жатық», — деп жазылған («Қазақ», №115, 31.03.1915 жыл).

Жүсіп — ірі медреселерге оқуға түсу үшін шәкірттерді де жеке оқытып, даярлаған ұстаз. Ол әдебиет, жағрапия, тарих, араб әдебиеті т.б. пәндерден дәріс берген. Медреседе ұстаздарының ішінде Жүсіпке ерекше тоқталып жатқанымыздың тағы бір себебі — ол ұстазы Бейіс молдамен бірге «Қамқор» атты ұйым құрған. Ақпан төңкерісінен кейін құрылған бұл ұйым халықты Уақытша үкіметтің саясатымен таныстырып, қазақ жастарын оқу-білімге үндеу, оларды керекті құрал-жабдықтармен қамтамасыз ету, қазақ арасында театр өнерін дамыту, газет-журнал шығару ісін қолға алу, әйел теңдігін жүзеге асыру секілді міндеттерді жүзеге асыруды мақсат етті. Ұйымның басшылығына — Бейіс, хатшысы болып Жүсіп сайланған. Өкінішке қарай аталған ұйымның мүшелері қазақ ұлтшылдары саналып, контрреволюциялық ұйым санатына жатқызылды.

Бейіс Мыңбайұлы 1919 жылы 59 жасында өмірден өткен. Бейіс өмірден өткеннен кейін Торғайдағы медресе де өз жұмысын тоқтатты. Бірақ Байту мен Бейіс салған ізгі жол дінге тыйым салынған 30-жылдарға дейін үзілмей жалғасып келді. 1922 жылы Торғайда дін мекемесі ашылып, Нәуен хазірет мұхтасиб болып сайланды. 1925 жылдан бастап 1929 жылға дейін Торғай облысының мұхтасиб Әлмағамбет Оспанұлы болды. Олардың қарауында 54 мешіт-медресе болған. 1929 жылдан бастап аталған мешіттердің бәрі жабылып, дін өкілдері қуғын-сүргінге ұшырай бастады. Патша заманында миссионер Ильминскийдің шәкірттері құдалаған дін қайраткерлерін Кеңес үкіметі де аямады. Бейіс хазіреттің Стамбұлға барып білім алған Мырза атты баласы 1930 жылғы 16 сәуір күні ұсталып, 18 тамызда ату жазасына кесілді. Байту мен Бейістен тәлім алған Таласбай Жүзбайұлы 5 жылға Сібірге айдалды. Арыстанбек молда 10 жылға қамалса, Қапыш молда 1928 жылы тәркілеуге ұшырап, 1937 жылы «халық жауы» деген айыппен сотталды. Бұл — Торғайдағы дін қайраткерлері көрген азапты өмірдің шет жағасы ғана. Дегенмен қанша қуғын-сүргінге түссе де қаулаған оттын ортасынан аман қалғандары 1980-1990 жылдарға дейін келіп, ел арасындағы ізгілікті жолды сақтап, иманның ұйытқысы бола білді.

Тәуелсіздік алғаннан кейінгі елімізде алғашқы салынған мешіт Торғайда бой көтерді. 1992 жылы салынып біткен мешіттің ашылу салтанатына сол уақыттағы Бас мұфти Рәтбек қажы Нысанбайұлы, дін ғалымы Халифа Алтай бастаған еліміздің көптеген дін қайраткерлері қатысты. Ғазиз қажы Әмірхановтың бастамасымен мешітте өңірдегі имамдар мен дін қызметкерлерін даярлайтын медресе ашылды. Осы медреседе білім алған шәкірттер белгілі тұлғаларға айналып, еліміздегі діннің өркендеуіне өз үлесін қосып келеді. Қазіргі кезде Торғайда Ғазиз қажы атындағы медресе жұмыс істейді. Міржақыпша айтсақ, «Торғайда мұсылманша оқу үзілген емес».

Батырлан САҒЫНТАЕВ

Ерболат ЖУСУПОВ,
Главный имам города
Астаны

— Наркес имам, алдымен өзіңізді «Мұнара» оқырмандарына қысқаша таныстырып өтсеңіз.

— Тараз қаласында дүниеге келгенмін. Тарих мамандығы бойынша жоғары білім және «Қордай» қарилар дайындау орталығында діни білім алдым. 2016 жылы Тараз қаласындағы «Ғибадулла Тарази» медресесінде шәкірттерге дәріс бердім. Сол уақытта медресе колледж болып өзгерді. Оған қоса облыстық орталық мешітте имамдық қызмет атқардым. 2021 жылы Атырау өңіріне ауысып, қаладағы «Мәулімберген» мешітіне ұстаз қызметіне тағайындалдым. Кейін облыстық «Иманғали» мешітінде, қалалық «Қайтпай сұлтан» мешіттерінде имам болдым. Күзде «Мәулімберген» мешітіне бас имам болып тағайындалдым. Сонымен қатар «TAWAF TRAVEL» қажылық компаниясының өңірдегі жауапты маманымын.

— «IronMan» жайлы айтыңызшы. Қызығушылық қалай басталды?

— Әлеуметтік желілерді белсенді жүргіземін. Әсіресе инстаграмға пайдалы контент, стористер салып отырам. «Иманың бір күні» дегендей күнделікті өмірден үзік сәттер, соның ішінде осы спорттық жаттығуларды саламын. Бірде бассейнде жүзгенімді салған едім, Атыраудың триатлонмен айналысатын спортшы жігіттері «жаттығуды арнайы үйретуші бапкердің нұсқауымен жасаған дұрыс» деп кеңес берді. Сөйтіп жаттықтырушының кеңесіне жүгіне бастадым. IronMan-ға қатысқан бір қарындасымыз «триатлонмен айналыссыңыз» деген кеңес берді. Сосын бес ай жүзуге қатыстым. Махамбет деген жаттықтырушым Қапшағайда өткен OceanMap жарысына алып барды. Жарысқа Атыраудан команда болып бардық. Жаттықтырудың «Қанша шақырым жүзуге қатысайын?» деп сұрағанымда өзі үш деңгей болса, соның ортасы, яғни 5 шақырым қашықтыққа жүзуді ұсынды. Сөйтіп бұл белесті де бағындырдым. Сөйтіп имамдар арасында бірінші болып OceanMap болдым. Аллаға шүкір айтып, жаттығуымды ары қарай жалғастыра бердім. Биыл Ақтауда өткен OceanMap-ге де қатысып, 5 шақырымды өз уақытында жүзіп шықтым.

— Триатлонда жүзуден бөлек, велосипед тебу мен жүгіру де бар ғой. Бұл спорт имамдарға ауыр тиімей ме?

— Атырауда бір демеуші барлық шығынды көтеретінін айтып, триатлонмен айналысуды ұсынды. Жыл басында қажетті заттардың тізімін, қаражатын жазып

Қараша айында Түркияның Анталия қаласында IronMan 70.3 халықаралық сайысы өтті. Теңізде жүзу, велосипед тебу мен марафонда жүгіруден тұратын триатлон жарысына қатысу — үлкен белес. Әлемнің әр түкпірінен жиналған мыңнан астам кәсіпқой және әуесқой атлеттер арасында атыраулық имам Наркес Боханов та болды. Батыс өңіріне барған сапарымызда Атырау қаласындағы «Мәулімберген» мешітінің бас имамы Наркес Бақытжанұлымен сұхбаттасудың сәті түскен еді.

Наркес БОХАНОВ,
«Мәулімберген» мешітінің бас имамы:

ИМАМДАР ДА IRONMAN БОЛА АЛАДЫ



бердім. Түркияға билет алып, IronMan жарысына тіркелдік. Атырауда Нартай деген триатлон чемпионы бар. Сол кісімен бірге дайындықты бастадық. Негізі

Түркияның IronMan жарысы оңай болды. Өйткені таулар, биік жерлер жоқ.

— Түркиядағы IronMan жарысы қалай өтті? Қандай қашықтықта жарыстыңыз?



— Менің қатысқаным — IronMan 70.3 деген түрі. Бұл жарыстың 90.3 деген түрі қиын, оған қатысу үшін 5 жыл дайындалу керек. Түркияда алдымен 1,9 шақырым теңізде жүзіп, сосын велосипедке ауысып 90 шақырымдай жол жүрдім. Одан кейін 21 шақырым жартылай марафонда жүгіріп, барлығын 6,5 сағатта тәмамдадым. Бұл бес-алты айлық дайындықтағы жетістік. Оның үстіне менің санатым әуесқойға жатады. Ал кәсіби атлеттер арасында Нартай бауырымыз мәреден сегізінші болып өтті. Сондай-ақ жарысқа 91 мемлекеттен 2 мың адам қатысқанын айта кетейін. IronMan — әлемдік бренд. Триатлон — негізінен Италия халқының ұлттық спорты. Біздің көкпар десе делебеіміз қозатыны секілді италиялықтар үшін триатлон — қадірлі спорт түрі. Балаларын кішкентай күнінен бастап осы спортқа бейімдейді.

— Спорттың оңайы жоқ шығар. Дегенмен триатлон тіпті қиын секілді. Имамдықпен қатар спортты алып жүру ауыр емес пе?

— Негізгі спорт адамды тәртіпке (дисциплина) үйретеді. Мұсылманның өмірі де тәртіп пен жүйеге құрылуы қажет. Спортпен тұрақты айналысқан адамның тәні сау, көңіл-күйі жайдары болады. Имамдар ғана емес, кез келген адам мамандығы, қызметіне қарамастан спортпен шұғылдануға уақыт арнауы тиіс. Әрине, триатлонды бастау қиын. Алайда бастап, бір ізге түсіп алғаннан кейін уақытылы жүгірмесеңіз ұйықтай алмай қаласыз. Жаттығуынан кейін бойда жеңілдік, ертен де жүгірсем деген қызығушылық пайда болады. Жүгірем деген адамға

қиындығы жоқ, керісінше өте қызық. Содан болар бір күн болса да жаттығуды үзбейміз. Осылайша тұрақтылық тәртіпке ұласып, нәтижесінде жан мен тәннің саулығын сезіне аласыз. Триатлонның қиындығы бір емес, үш спорттан тұратынында шығар. Алайда бастап кеткен адам үшін қиын емес.

— Бұл спортта бапкердің болуы маңызды ғой?

— Өте маңызды. Үш спортпен қатар айналысқандықтан, жаттықтырушының кеңесі, қадағалауы қажет болады. Егер алдағы уақытта жарысқа қатысамыз десек, күніне екі-үш сағат, ал басқа уақытта бір сағат арнаймыз. Онда да бір күні жүзсек, келесі күні велосипед теуіп, жүгіреміз. Осылай кезек-кезек жаттығу жасаймыз. Үйге арналған велостаноктар алып қойғанбыз. Әсіресе қыстың күні виртуалды жарысқа қатысып, велосипед тебу арқылы машығымызды жетілдіруге тырысамыз. Өйткені қыста көшеде велосипед тебу қиындау. Сондай-ақ күн суықта жабық бассейндерде жүзген ыңғайлы.

— Жаттығуды бір күн де үзбейміз деліңіз. Күн бузылғанда немесе сапарда, қажылықта жүргенде жаттығу қиынға соқпай ма?

— Сапарларда үнемі өзімізбен спорттық киім, аяқ киімдерімізді алып жүреміз. Өйткені, ең болмағанда жүгіруді қалдырмауға тырысамыз. Мысалы, қажылықта әр күн сайын қызметімізді аяқтап, қажыларымыз қонақүйлеріне жайғасқаннан кейін Мекке немесе Мәдина қаласын аралап жүгіріп қайтамыз. Бір рет жаттығуды қалдырсаңыз, қайта бастау қиынға соғады. Қай жаттығу ыңғайлы, соның бірімен шұғылдану керек. Кей жерде жүзу ыңғайлы, енді бір жерде велосипед тебудің мүмкіндігі болуы мүмкін. Ал жүгіруді қысы-жазы тоқтатпауға күш саламыз.

— Сіздің осы жетістігіңізден кейін қатарға қосылып жатқан имамдар немесе мешіт жамағаты бар ма және алдағы жоспарыңыз қандай?

— IronMan атану имамдардың да қолынан келетініне көптің көзі жетті. «Бірге жаттығайық» деп қатарға қосылып жатқан имамдар да, мешіт жамағаты, таныстарымыз да бар. Қанағат деген имам әуелден жүгіреді. Қазір ол жүгіру спортының кәсіпқой (профи) деңгейіне өтіп жатыр. Ал біз триатлон спортынан әуесқойларға кіреміз. Кәсіби деңгейге жету үшін кемінде бес жыл тынбай еңбектену, жаттығу керек. Бұқаралық спорт, оның ішінде осы жүгіру, жүзумен айналысатындар Атырауда өте көп.

ЕЛОРДАНЫҢ МАРАФОНШЫ ИМАМДАРЫ



Ислам діні әрдайым салауатты өмір салтын ұстануға, спортпен шұғылдануға, ауырса, емделуге шақырып, әйтеуір денсаулық күтіміне ерекше мән береді. Өйткені, денсаулық — Жаратқанның адам баласына берген үлкен нығметі әрі теңдессіз аманаты. Ал спорт — денсаулық кепілі екені екі бастан белгілі.

Берікбайұлы, «Әбу Насыр әл-Фараби» мешітінің азаншысы Алтынбек Аманжолов пен осы мешіттің ұстазы, жас қари Нұрболат Әуесхан жүгіруден түрлі марафондарға қатысып жүр. Астана қаласының мешіт жамағаты әсіресе, Әзімбек Берікбайұлын спорттық іс-шаралар арқылы жақсы таниды. Салауатты өмір салтын ұстанатын дін қызметкерінің айтуынша, бала күнінен футбол спортымен белсенді түрде айналысады. «Ауылдық, аудандық командада доп тептім. Медреседе оқыған үш жылда оқу орнының командасын алға сүйредім. Діни қызметте жүріп те мешіттер арасындағы талай футбол турниріне тұрақты қатысып келемін. Ал марафонға былтыр, 2024 жылы қызығып, жүгіруді бастадым. Сөйтіп алғашқы марафонға 2025 жылғы 18 мамырда Астана қаласында қатыстым. 10 шақырымды 55 минут 43 секундта өтіп шықтым. Бұл марафоннан қиналмай жеңіл өттім, мамырдың мамыражай уақытында ауарайы да көмектесті. Сөйтіп күзде өткен Алматыдағы үлкен марафонға үш-төрт ай дайындалдым. Аллаға шүкір, ол марафонға да қатысып, 21 шақырымды 2 сағат 13 минутта жүгіріп өттім. Енді ең үлкен марафон 42 шақырымды бағындыруға ниеттеніп жүрмін. Алла қаласа, күн

жылығанда негізгі дайындықты бастаймын деп отырмын» дейді Әзімбек Берікбайұлы. Сонымен қатар ол спортпен шұғылдану уақытын жүйелей алса, ешкімге де қиындық келтірмейді деп есептейді. Мәселен, өзі бір жылдан бері кешке ерте ұйықтап, сағат таңғы төртте оянууды әдетке айналдырып, сағат алты-жетіге дейін жүгіріп, дене жаттығуларын жасап жүр екен.

Ал «Әбу Насыр әл-Фараби» мешітінің азаншысы Алтынбек Аманжолов марафонға жүгіруді биыл бастаған екен. «Өзім жүгірумен және суық суға шо-мылумен (моржевание) айналысам. Спортпен шұғылдану, оның ішінде жүгіру және суық суға шомылу адамды сергек жүруге, дене қозғалысында белсенді болуға бейімдейді және шаршамауға әрі төзімділікке үйретеді. Имамдық қызметіміз, отбасыны асырау сөзсіз бірінші орында. Дегенмен бәрін реттеп, спортқа уақыт табуға болады. Жүгіру марафонына биыл алғаш рет қатыстым. Бір рет Көкшетауда, одан кейін екі рет Астанада қатыстым. Барлығында да 10 шақырымды жүгіріп өттім» дейді ол.

Ал Құран жаттаған жас қари, «Әбу Насыр әл-Фараби» мешітінің ұстазы Нұрболат Әуесхан жүгірумен әуелден айналысады және біріне-ше марафонға қатысыпты. «Астана қаласында, Бурабайда жүгірдім, соңғы рет Алматы қаласында өткен марафонға қатыстым. Әр марафон маған үлкен тәжірибе мен жігер береді. Негізінен жүгірумен айналысамын. Жүгіру — мен үшін тек спорт қана емес, денсаулықты нығайтып, ойды жинақтауға көмектесетін жақсы

әдет. Әрине, имамдық қызмет жауапкершілікті талап етеді, уақытты дұрыс жоспарламасаң қиын болуы мүмкін. Бірақ ниет болса, бәріне үлгеруге болады. Спортпен айналысу қызметіме кедергі емес, керісінше күш-қуат беріп, сабыр мен төзімділікті арттырады. Исламда да денсаулыққа көңіл бөлу маңызды, сондықтан спортты тұрақты өмір салтының бір бөлігі деп есептеймін» дейді Нұрболат Нұрбекұлы.

Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) сахабаларына: **«Балаларыңызды суға жүзуге, атқа шабуға және садақ тартуға үйретіңдер»**, — деген өсиет айтса, тағы бір хадисінде: **«Расында, күш — садақ тартуда»**, — деп спортпен шұғылдану бала кезден бойға сіну керектігін меңзеген. Күресу де сүннет екені ардақты Пайғамбар өмірінен белгілі. Сондай-ақ дін ғылымдары «Атқа міну, садақ ату, күрес пен жүгіру — созылмалы аурулардың бірден-бір дауасы» деген. Қазіргі таңда осы аталған спорт түрлерінің созылмалы аурулардың алдын алатыны медициналық түрде дәлелденген. Ендеше, спортпен шұғылдану — міндетті түрде Олимп шыңын бағындырып, чемпион атану емес, ол жан мен тән саулығының кепілі және қалың бұқарға ортақ іс. Дені сау ұрпақ — ел болашағы. Өйткені хадистерде айтылғандай: **«...Аллаға әлсіз мұминнен гөрі қуатты мұмин жақынырақ және сүйіктірек»** (Мұслим).



Нұрболат пен Алтынбек

Бетті дайындаған
Ермұрат НАЗАРҰЛЫ

ГАЗЕТТІҢ КЕЛЕСІ САНЫ 2026 ЖЫЛҒЫ 13 ҚАҢТАРДА ШЫҒАДЫ.

Қазақстан мұсылмандары
діни басқармасының
ресми газеті



Меншік иесі:
«Munara gazeti» ЖШС

Директор
Ағабек ҚОНАРБАЙҰЛЫ

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Наурызбай қажы ТАҒАНҰЛЫ
(төраға)
Кенжетай ДҮЙСЕНБАЙ
Сансызбай ҚҰРБАНҰЛЫ
Ермек МҰҚАТАЙ
Ершат ОҢҒАР
Смайыл СЕЙТБЕКОВ
Батыржан МАНСУРОВ
Нұрлан ҚАЙЫРБЕКОВ
Жәнділла БЕКЖІГТОВ
Марат ЖАППАСБАЕВ
Ерболат ЖҮСПОВ
Бақдәулет АБДРАХМАНОВ
Төлебей ОСПАН
Қуаныш СӘБИТ

Болатбек АБУ
Асқар ЗӘКІРЖАНҰЛЫ
Естай АЙТУҒАНҰЛЫ
Дастан ҚҰРМАНБАЕВ
Әнуар ЕЛЖАНОВ
Самат ҚАНАТҚАЛИҰЛЫ
Жолдас ҚОСПАҚҰЛЫ
Хамзат ҚАЖЫМҰРАТУЛЫ
Ержан ТӨЛЕПОВ
Мадияр ПРИМҚҰЛОВ
Асқар МҰҚАНОВ
Керімбек ДӘУІТОВ
Қанат ҚЫДЫРМИН
Бектұрсын УӘЛИЕВ
Бейбіт ЖАНСАРИН
Амантай САДИЕВ
Думан НӘДІРҰЛЫ

Бас редактор —
Серікбол ХАСАН

Шарифи редактор —
Бауыржан ӘБДУӘЛІ

Жауапты хатшы —
Елдар ҚАБА

Фототілші —
Қайсар ТҰРЛЫБЕКОВ

Корректор —
Жанель ӨТЕГЕН

Редакцияның мекенжайы:
Астана қаласы,
Қарасаз, 3
«Munara» газетінің редакциясы

Пошта: munara@muftyat.kz
Телефон: 8 (7172) 999866
Жазылу индексі: 64747

Газет айына 2 рет шығады

Ақпарат және қоғамдық даму
министрілігінің Ақпарат комитетінде
08.10.2019 жылы тіркеліп,
№КЗ26VР00015760 куәлігі берілген.

«Munara» газеті редакциясының компьютерлік
орталығында беттелді.

ТАРАЛЫМЫ – 25 000

Тапсырыс: №1870
Алматы қаласы, Райымбек даңғылы, 369
«Гамма-Принт» ЖШС
Тел: +7 (727) 247-98-30

Газетте жарияланған
материалдарды сілтемесіз көшіріп
басуға болмайды.

Басылымда Алла Тағаланың есімі мен Құран
аяттары жазылғандықтан, газетті аяқасты
етпеулеріңізді сұраймыз.